

Апошнія навіны.

Радзе з Ганноверу.

— У Кельне адбылася новая нарада, якая выклікала ўмяшчальства ангельскай ваеннай паліцыі. У Дзюсэльдорфе ў часе стычкі з паліцыяй забіты 4 чалавекі.

— Расейскія манархісты склікаюць на будучым тыдні ў Парыжы кангрэс манархістаў.

— У Лезану прыбылі сэрбская дэлегацыя на чале з Рацічам, баўгарская — на чале з старшыней савету міністраў Стамбулінскім і 3 афіцэры дэлегацыі.

— На паведамленьні з Парыжу, сюзьнікі перадалі Турэччыне Чавак. 19 га лістапада туркам будзе перададзена Адрынопаль.

Беларуская кааперацыя за каадоном.

За апошнія гады беларускае жыццё ў Заходняй Беларусі, пераціраючы імгненьні вышчэсціў, цяжкай практыкаю пазнала, што значыць жыць і дзейнічаць арганізавана. Досыць моцна развінулася кааперацыя, як апошні сродак ратунку ад галоднай сьмерці пры тых непамерных рэзэрвах, якія практыкаваліся тут нямецкімі, а потым польскімі акупантамі. Сетка беларускіх кааператываў накрывала ўсю Заходнюю Беларусь. У Вільні стварылася цэнтральнае аб'яднаньне — Вільскі Саюз Кааператываў.

Калі беларускае ўлада моцна аслабелася ў Заходняй Беларусі, то самым першым, так сказаць, сударным заданьнем яна паставіла арганізацыю ўсё, што толькі нахне непамерным ёй „беларускім духам“. Адначасна з походам проціў беларускай школы распачаўся поход на беларускіх кааператываў.

Вільскі Цэнтральны Саюз Кааператываў біў прыдушаны непамернымі падаткамі, перавышаўшымі яго прыбытак. Апрача таго, даючы руйнаваньне аддзяленьняў Саюзу, ён трапіў вынікам з вёскаю, са спадчыткаю маслю і проста падаўся на сілах. Шмат беларускіх кааператываў было зачынена на Герцаўшчыне за відзеньне рахункаў на беларуску. Але найгорш, жэна было ў Дзівіненскім Старостстве ў гэтым старостве (наваце) у 1920 годзе Вільскім Саюзам Кааператываў было арганізавана да 50 першачачковых кааператываў. На арганізацыю іх доўгі час працавалі тры інструктары Вільскага Саюзу. Рахунковыя ў гэтых кааператывах вялася беларуску, стаўты

былі таксама ўложаны беларуску. Гэтага было даволі, каб падлічыць іх асяродкамі проціва дзяржаўнай і процівапольскай агітацыі, і з боку ўлады пачалася дэкалі пшчыцельская работа руйнаваньня беларускай кааперацыі.

У 1921 годзе замест 50 кааператываў у Дзівіненскім павеце засталася ўсяго каля 10, і то яны ўвесь час працавалі ў нездаровым, перовых парунках пад страхам зачынення. Староста і інспектар апроізаванай гэтага павету (пан Жыжнэўскі) катарычна заявілі, што працы Вільскага Саюзу ў гэтым павеце Староства не дапусьціць. Адчыніць аддзяленьне Саюзу ў м. Глыбокім таксама ня было дазволена; тавары, закупленыя ў павеце, Староства перамаджала вывазіць, а калі ў павет быў пасланы інспектар Цыбулька, то ён быў пасаджан на суткі пад арышт, пасля чаго яго выпусьцілі і казалі, каб больш ні ён, ні хто іншы з Саюзу ня сьмелі туды і носу паказаць.

Бяз інструктарскай і таварнай дапамогі застаўшыся кааператывы сталі развальвацца і зачыняцца адзін за другім. Староства прававала стварыць свой паватовы Саюз, але няўдачна, так што напер Дзівіненскі павет ёсьць кааперацыйнай пустыняй.

А трэба-ж ведаць, што Дзівіненскі павет — гэта калыска Вільскага Саюзу Кааператываў!

Грунт да кааперацыйнага будаўніцтва ў Заходняй Беларусі ледзьмі ўдзячны, і калі надворыя перашкоды кааперацыйнаму руху зьнікнуць, то ён ізноў зможа разьвінуцца.

Кааператар.

НА ДАЛЕНІМ УСХОДЗЕ.

Перад зімовай стаянкай.
ЧЫТА, 14-11. У Паўночным Сахаліне ліоцкае камандваньне будзе зімова казармы для свайго аьока.

Рэвалюцыйныя атрады занлі атрапаўлаўск.
ЧЫТА, 14-11. Рэвалюцыйнымі атрадамі заняты Петрапаўлаўск на Камчатцы.

Савецкая Расея і Польшча.

Непаразуменьне між Расеяй і Польшчай узрастае.

МАСКВА, 14-11. Расейска-польскае непаразуменьне з прычыны адцяжкі прыяцыпі нашага аўтамоцнага прадстаўніка ў Варшаве на чальнікам дзяржавы абстраацаца. Народны Камісарыят Замежных Спраў яшчэ не атрымаў адказу на сваю апошнюю ноту. Польскі ўрад

праз свайго прадстаўніка ў Маскве Кноля заяўляе, што начальнік дзяржавы хворы і ляжыць у пасьцелі, а пагатаму ня можа прыняць на шага паўнамоцнага прадстаўніка расей 15-га сьнежня. Народны Камісарыят Замежных Спраў адказаў, што Чырвын прыме Кноля толькі пасля афіцыйнага паведамленьня з Польшчы аб згодзе прыняць Абалеускага.

Калінін на ўступнай прамове заявіў, што заданьні нашай аграноміі — павялічыць сельска-гаспадарчую вытворчасць. Гісторыя патрабуе, каб Савецкая Расея ня толькі павялічыла вытворчасць сельскай гаспадаркі да вышэйня Заходняй Эўропы, але і пайшла наперадзе яе. Першая пралетарская дзяржава павінна быць адначасова першай у сьвеце сельска-гаспадарчай дзяржавы.

Ня больш мільярду.

МАСКВА, 15-11. Савет Народных Камісараў заспаваў найбольшы лік атрымліваемага адной асобай утрыманьня ў месяц у 1 мільярд рублёў. Сюды ўваходзе асяўнае ажад, зьдэвальны, авыштарніновы і інш. Асобы, якія будуць атрымліваць больш, будуць прыцягнены в угадоўнай аднаведнасьці.

Бліжня-Усходняе пытаньне.

Эррыо за ўдзел Расей.

БЭРЛІН, 13-11. У часе дэбатаў у французскай палатэ, адказваючы на прамову Пуанкаре, Эррыо заявіў, што ўдзел Расей неабходзён на толькі ў абгаварэньні пытаньня аб пралявах, але і ўсяго ўсходняга пытаньня.

новічка яшчэ не абвешчана. Султтан абвясціў заяву, у якой заячае, што ён не адракаецца ад прастолю.

Становішча ў Канстантынопалі.

АНГОРА, 14-11. Становішча ў Ангоры без перамен. Ваеннае ста-

Баяцца пасрэдніцтва Расей.

БЭРЛІН, 12-11. Газэга «Танбайтца», што, з прычыны здарэньняў на Балжым Усходзе, Расея можа апынуцца ў становішчы пасрэдніца між Азіяй і Эўропай.

Розыгрыш лётэрэі.

Масква, 15-11. 15 га лістапада адбыўся розыгрыш лётэрэі Ц.Б. дапамогі галадуючым. 30 мільярдаў выйграў нумар 927385, 10 мільярдаў — 1.828.283.

Суд над хабарнікамі.

МАСКВА, 14-11. Маскоўскі Рэвалюцыйны Трыбунал пачаў разгляд справы па абвінавачаньні 134 чыгуначнікаў у хабарніцтве і сьпекуляцыі білетами.

Прамысловасьць аднаўляецца.

БАЦЯРЫНБУРГ, 13-11. Вытворчасць тэацкіх фабрык даведзена да 80 процантаў даваеннага часу. На адным на ўраде машынабудуічым заводзе вытворчасць паднялася на 75 проц. вышэй 21 г.

Завод на вырабу лёкамабіляў.

БРАНСК, 13-11. Пунчан у ход адзіны ў Расей па вырабу лёкамабіляў машынабудуічы завод, які вырабляе таксама працацы цэнтральнага атапленьня і патэнтаваныя пецы „Мотэор“.

Міністэрскі козыіс у Нямецчыне.

Адстаўка габінэту Вірта.

НАУЭЦ, 15-11. Габінэт Вірта 14-га лістапада падаў у адстаўку. Прэзыдэнт адстаўку прыняў.

уцягненьня ва ўрад нямецкай народнай партыі.

Прычыны адстаўкі.

ГАННОВЭР, 15-11. Адстаўка габінэту Вірта зьявілася вынікам варожых адносін пераважнай большасьці сацыял-дэмакратаў з нашэрэньню ўрадавай кааліцыі шляхам

Дзеля зьнішчэньня крызісу.

ГАННОВЭР, 16-11. Прэзыдэнт Нямецкай рэспублікі відзе перамаўленьні з лідарамі ўсіх партыяў дачыны зьнішчэньня ўрадавага крызісу. Да гэтага часу згодна не дасягнута.

У Савецкай Фэдэрацыі.

На дапамогу арыштаваным камуністам.

ХАРКАЎ, 15-11. Кіеўскія рабочыя сабралі на карысьць камуністаў, якія знаходзяцца ў польскіх турмах, 300.000 рублёў. Чырвоная армія Кіеву адлічыла частку свайго пайза.

Дыспут у Даме Селяніна.

МАСКВА, 14-11. 13-га лістапада ў Маскве адбыўся дыспут аб сучасных заданьнях у нашай аграноміі, арганізаваны Цэнтральным Домам Селяніна. Старшыня дыспуту

ПА ПАРАХВІІ.

(Апавядзеньне).

Мутная вільгаць нісела ў паветры, як павуціна. Ковік трухаў, на маду перабіраючы нагамі, хлываючы па тошай грэблі, якую пісалі з абодвух бакоў шэрагі высокіх асіні і жаліста-вілаватых воўх.

Побач з копікам соваўся аблезлы ў рознакалерных латах і латачах казуронак.

— Но о-о! Ка-аб пале...— чуўся з кажуронка нашчыры фурманскі голао. Уся свяга кажуронка была авернута на вонка: то матвееца да хамута варвал брудна-шэрыя рука, выцягну ка-матую грыву з пад вельчэў; то аброщь напярэці; то пугаў ім шчэй вярочныя цыпдымчы уверх.

— Но о-о! Ка-аб пале...— гавар ў кажуронак і не даканываў лаянкі. Пры гэтым кожны раз пугаў пісала тэмныя знаці ў паветры. Пугаў нямераваа прычэды да худых сьбаў коі ка і... не адважылася.

Ковік на гэта не зварачваў жалчай увагі. Балматыя, тоўстыя ногі яго лядодна мержы грэблю прок за прокам, а вочы нявільна глядзелі наперад на роўную муць дарогі, якая выганяла вуськай туманстай шыткай бланцстага густога леу.

Зі коўчым тарыхталася скрыду чыя каламажка. Пярудажчалі аглобты трымаці моцна коіка уеліся ў

яго з абодвух бакоў, нібы доўгія клякі зьверы.

На каламажцы сядзеньні з гарохвінаў чарнелася сукопнае палыто пад чорным капялюхом. З-пад капялюха тырчэлі ва ўсе бакі іржанага колеру доўгія валасы. Валасы крахталі кожны риз, як каламажка зыбалася на карчок. Шырокі чорны рукавы гадзі капаціліся ў кучы гарохвінаў і палыхліва ўядаліся ў фарбаваны бакавыя плянкі, уядаліся смагла даўгімі, жалістымі, тонкімі пальцамі спрунжынамі.

— Што, бацюшка, трасе?— лаявіва пытаўся фурман,— вядома, грэбля паганая, чартоўская дарога. Но о-о! Ка-аб пале!

Чорнае палыто нічога не адказвала. Яно пільна і моўчкі пазірала на дугу, якая, здаецца, у самас веба ўшрадаея.

Бацюшка пачалавіну драмаў, паглядючы на дугу. Яму здавалася, што вечна будзе ён ехаць па гэтай старой грэблі і ніколі да вёскі не дабярэцца. Ад грэблі да вёскі Дубаўцеў было вёрст пале.

Дога ехалі яны.

Бацюшка сваў моцна, бо выбраціся на гладкую дарогу.

— Бацюшка, бацюшка!— будзіў яго фурман.

— А-а?— пачулася з-пад капялюха.

— Мы прыехалі.

Бацюшка пачаў азірацца на бакох. Дзядзівец.

Па шырокім дзядзівцы ёрзалі падсвінкі, ружовыя, з рэдкай шарсьцінаю. Яны круцілі кароенькімі хвастамі, як жывымі абаражамі, і час ад часу нямастава пазіралі на каламажку.

Чорная сабачка піскаіва гаукала на калёсы, і здавалася, каб ня пуга фурманка, яна іх зьсела-бы ў адну хвілічку. На ганку стаяў стары селянін. Шырокая гаюцінная ўсьмешка плаваа з яго зморшчанага нягоднага твару ў бок каламажкі і ўдаралася аб валам бацюшкі.

Усе рухі старога селяніна дзіву даваліся на неспадзяваны прыезд такога гасця. Дзівілася рукі селяніна, дзівілася вачы, але робленая радасьць падхваціла яго. Новыя ланці гауха затупалі, і гаспадар падсвочыў да паноўскай каламажкі.

— Здрастце, бацюшка, дзень добры! Вось ня думалі, не чакалі... І гаспадар памог бацюшку злезьці з каламажкі.

— Я ня думалі, не чакалі!— зьдзівіўся ў сваю чаргу поп,— твая жонка пры сьмерці, а ты, бязбожнік, па мяне вават не прысылаеш! Што ты, Марцін, пра бога забыў, ці што? На сьведзь ужо другі год ня прыходзіць, шэркаў пустуе, бязбожнік вы! Я за вас павінен перад богам адказаці!

— Бацюшка, часу няма...— Марматаў стары Марцін, і жоўта-сівыя вусы яго пры гэтым саромліва краціліся.

Выпадкава даведзеся я, што жонка твая памірае, вась і прыехаў яе выспавадаць перад сьмерцю.

— Ды яна, бацюшка, выздара-вела, — апраўдываўся селянін. Ва ўсёй фігуры таспадара відань было, нібы яму брыдка, што жонка выздаравала.

— Гы-м-м...— загумкаў бацюшка і пачаў кадуцаць пальцам у носе,— а не манім? Ты, бязбожнік, пэўна яе ўжо і пахаваў без мяне, пудок жыта пашадаваў, ведаю я пале...

— Дзядзібог выздаравала; хварэла, а вась узяла ды выздаравала.

— Ды колькі-ж ёй гадоў?— запытаўся поп.

— Ёсьмы дзесатак, бацюшка, капчаецца. І мы самі думалі, што памрэ.

— Калі выздаравала, дык дзякаваць богу,— сказаў холадна бацюшка. У яго тоне чулася, што ён шыкадуе аб тым, што старая выздаравала, бо пуд жыта прапаў за нішто...

— Забылі, забылі вы ўсе пра бога, — машынальна марматаў поп, ідучы ў хату.

Вінавата апусьціўшы галаву, ішоў побач з ім стары селянін.

— Не паверу табе, Марцін, — казаў поп,— пакуль не пабачу тваю гаспадыню сваімі вачыма.

Пры гэтым ён хітра ківаў доўгім пальцам на селяніна.

— Пабачыце, бацюшка, пабачыце! Яна явраз блыны цячэ,— за-поўніваў чаша селянін.

Ад дэманьчых сенаў аддавала палатамі і кіслай капустай.

— Асьцарожна, бацюшка, асьцарож...— Але Марцін лічыў за лішняе закончыць слова, бо бацюшка ўжо ударыўся капялюхам аб шчэй ка-сяк дзвэрэй.

Поп пераказваўся на абразы і сказаў хатнім «здавастуіце». Жэаная бабубька, як унон, круцілася перад прыпечкай. Веседа пэлаў у пецы агонь. Вількі саган з капустай быў абхонсены пошаму. Вару ім бультыхаўся і шлепаўся. Побач стаялі два мезыны гарнічкі і паглядзі на якісі гаршчок, як два чорныя мурыны на свайго пачальніка. Але самы прастор у пецы быў аддзены патэльняй, на якой аякліся шпанічныя бліны.

Старая варочыла відачікам гарнічкі, адымала зьверху шумавіны, пробавала на смак траву, але га-лоўная ўвага яе была зьвернута на патэльню з блінамі. Тут трэба было мець шмат спрыту павярчыва патэльню тав, каб блін выходзіў дупльым, нясыры, непадсмажэны, рмяны, палюткі, роўненькі і круглы, як дно з доўжыны.

Старая звывалася не на жарт. Рукамі лезла ў пецы, у самы агонь, падхваціць патэльню пальцамі, смаргане па гарачаму поду, перьсерне блін і зноў падсуе патэльню в загнеду.

Пропі пецы на высокім талчы, засланым бялюгім абрусом, лая-вількі стос бліноў, азілі на адным яе сарваная вапа зруглых мезычы

Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

У працесе пяцігадовага барацьбы за інтарэсы працуючых масаў быў імпэрыялізм, вызваленыя Вялікай Пралетарскай Рэвалюцыяй; у працесе пяцігадовага савецкага будаўніцтва было ўтворана шмат аўтаномных і незалежных Сацыялістычных Савецкіх Рэспублік. У сучасны момант да апошніх, апрача РСФСР, належыць: Беларусь, Украіна, Грузія, Армения, Азэрбаіджан і Далняя Усходняя Рэспубліка. Узаемаадносіны гэтых рэспублік паміж сабою і РСФСР рэгуляваліся асобнымі савецкімі дагаворамі. Гэтыя дагаворы вызначалі, якія галіны дзяржаўнага жыцця біруюцца дзяржаўнымі органамі кожнай рэспублікі зусім незалежна і якія камісарыяты незалежных савецкіх рэспублік адзінадушна з адпаведнымі камісарыятамі РСФСР, зьяўляючыся як бы іх аддзеленымі.

Пакуль цягнулася барацьба за самае існаванне Савецкай улады і Савецкай федэрацыі, проста ня было часу і магчымасці заняцца даследнаю распрацоўкаю юрыдычных падставаў Савецкай федэрацыі. Цяпер жа, у даволі спакойным часе і варушках, гэтая магчымасць ёсць, і патрабілася ў падобнай юрыдычнай працы моцна чужаца, асабліва на акраінах Савецкай федэрацыі. Рабочая класа незалежных Савецкіх рэспублік мае вялікую пату да даследнага замацавання таго саюзу ўсіх Савецкіх рэспублік, які выкарыстаў у супольнай цяжкай барацьбе мінулых пяці гадоў. Ініцыятыву ў гэтым пытанні выявілі ўкраінскія рабочыя і сяляне ў сваім вышэйшым органе — Усеўкраінскім Цэнтральным Выканаўчым Камітэце Савецкай Федэрацыі аб далейшым замацаванні федэральнага саюзу Савецкіх рэспублік, паднятае Усеўкраінскім Ц. В. К., знайшло спачувачы водгук таксама і сярод іншых саюзных Савецкіх рэспублік.

Каб высвятліць гэтае пытанне, рэдакцыя «Известий В. Ц. И. К.» зьявілася з анкетай да вышэйшых выканаўчых органаў усіх рэспублік. Ад імя Беларускай Сацыялістычнай Савецкай Рэспублікі Старшыня Рады Наркомаў Беларусі тав. Чарвякоў даў такі адказ:

«Практика працы апошняга году як у сферы замежнай палітыкі, так і ўнутранага будаўніцтва выявіла неабходнасць устанавлення больш асных узаемаадносін між Савецкай Беларуссю і Р.С.Ф.С.Р. Існуючыя цяпер дагаворы — асноўны і дадатковы — гэткай якасці не даюць; яны ўстанавляюць толькі асноўныя прынцыпы ўзаемаадносін, даючы шырокі прастор да рэгулявання прынцыповых і практычных пытанняў, якія паўстаюць у працесе працы, — асабліва перагаворамі адпаведных кіраўнікоў партыйнай, прафесійнай і савецкай працы рэспублікі. Такое становішча робіцца невыгодным у меры далейшага развіцця і рэалізацыі нашага законадаўства і ўстанавлення да гарарных адносін з буржуазнымі дзяржавамі. Вярнуць усё гэта пад увагу, Ц. В. К. Савецкай Беларусі яшчэ летам гэтага году стварыў камісію ў складзе прадстаўнікоў Наркомаў і Наркамату замежных спраў і далучыў перадаўнікоў ад ваіцкаўленых органаў. На гэтую камісію і была ўскладзена праца па апрацаванню і падгатоўцы да з'езду Савецкага матэрыялу па зачыненых пытаннях. Мы думаем, што праца стварыць такія формы ўзаемаадносін, якія, першасна, давалі бы гарантыю поўнай аднасці ўсіх Савецкіх рэспублік у іх *заможнай палітыцы*; падруко, стварылі бы згоднасць у *гаспадарчым будаўніцтве*; патрацяе, *забяспечвалі бы самастойнасць асобных рэспублік у развязанні пытанняў, зьвязаных з асаблівасцямі эканомікі, быту і культуры ў кожнай з іх*; урэшце, пачаць будаваць, узаканілі бы ўдзел рэспублік у апрацаванні агульна-расейскага законадаўства. З агульных федэральных органаў мы лічым, што камісарыяты па замежных справах і замежнаму гандлю павінны быць зліты, дзякуючы чаму адпаведны камісарыяты ў асобных рэспубліках заменіваюцца на ўзроўні ўзаемаадносін. Наркамату замежных спраў Р. С. Ф. С. Р. самастойныя замежныя прадстаўніцтвы асобных рэспублік таксама не патрэбны, а замест іх дэлегаваліся пачынаючы патраб і інтарэсы рэспублік у склад паўнамоцных прадстаўніцтваў Р.С.Ф.С.Р. заграўнаца праца ўвясці і правамі дарадцаў прадстаўнікоў ваіцкаўленых рэспублік. Прадстаўнікі Беларусі павінны ўвайсці ў склад расейскіх Савецкіх місій у Польшчы, Літве, Латвіі і Нямеччыне.

Праца таксама зліць такія камісарыяты, як *ваенныя пошты і тэлеграфу, жалезнадарожны*.

Згодна з практыкаю зробленай ужо працы, трэба пакінуць аб'яднанымі камісарыята харчавання, працы, раду народнай гаспадаркі (датычна буйнай прамысловасці), фінансаў. Усе іншыя камісарыяты, як асветы, аховы здароўя, сацыяльнай забяспечкі, юстыцыі, унутраных спраў і міліцыі, як неаб'яднаны, павінны карыстацца і надалей поўнай самастойнасцю ў сваёй працы і адказваць толькі перад чыноўнымі атрыманымі органамі ўлады.

У кожнай рэспубліцы застаецца свой Ц. В. К. і Рада Наркомаў. Яны павінны з'яўляцца вышэйшымі законадаўчымі органамі ў сваіх рэспубліках; аб'яднанне працы ўсіх рэспублік будзе рабіцца агульна-федэральным Ц. В. К. і яго прэзідэнтам, які павінны будавацца на прынятым прадстаўніцтва ад усіх сфідэраваных рэспублік. Пастаноўны гэтых органаў павінны быць абавязковымі для ўсіх рэспублік. Згодна з гэтым трэба змяніць і якасць улады савецкіх рэспублік. Гэта павінна зрабіць наступны Усе-расейскі З'езд Савецкай Рады Наркомаў Беларусі А. Чарвякоў.

Пытанне аб далейшым замацаванні федэральнага будаўніцтва Савецкай федэрацыі пастаўлена ясна і проста, і можна спадзявацца, што яно будзе вырашана ў недалёкай будучыне.

Рудольф Корнфельд.

Мінулае і будучына...

З рэвалюцыяй 1905 году, калі трэба было сярод працоўных сялян нашых глухих куткоў будзіць клясавую свядомасць, тады агітатары, сацыялісты, зьявіліся да сялян на беларускай мове. Такім чынам, беларуская літаратура пачалася з практычнай агітацыйнага характару, які рассяяваўся па вёсках. Клясавы змаганьне паслужыла крыніцай культурнага адраджэння Беларусі. Гэтыя іскры пачалі якраз у навахаўніцу і ад першых пелегальных лістоў на беларускай мове перайшлі да газет, кніжак, журналістыкі.

Царская рэакцыя, якая пачалася хутка пасля 1905—1906 г. г., пакінула рух беларускі ў бок крайняга нацыянальнага шавінізму, які нават перайшоў у клерыкалізм. Тут Амерыку, якую адкрылі рэвалюцыянеры з «Бел. Соп. Грамады» і значэнны роднай мовы для асветлення масаў, пачалі напавяць беларускі шавіністы і клерыкалы. Для рэвалюцыйных ідэяў друг быў у большасці зачынены і на старонках беларускіх часопісаў пачалі прылімавацца ідэі чыста нацыянальнага і клерыкальнага характару.

Органам першых была газета «Наша Ніва», вакол якой групіраваліся беларускія паэты і ільменнікі, журналісты і культурныя дзеячы. Органам апошніх была газета «Вістачка», вакол якой з'ядналіся беларускія ксёндзы і засяцкія беларусы са шляхты.

У першыя гады беларускага культурнага адраджэння, калі да беларускага слова адраджэнцы адносіліся з натхнёным фанатызмам, кожнае беларускае слова было дарага, дзеля чаго, ня гледзячы на розніцу ідэяў, паміж беларускімі дзеячамі розных напрамкаў павявала ад-

дэральным Ц. В. К. і яго прэзідэнтам, які павінны будавацца на прынятым прадстаўніцтва ад усіх сфідэраваных рэспублік. Пастаноўны гэтых органаў павінны быць абавязковымі для ўсіх рэспублік. Згодна з гэтым трэба змяніць і якасць улады савецкіх рэспублік. Гэта павінна зрабіць наступны Усе-расейскі З'езд Савецкай Рады Наркомаў Беларусі А. Чарвякоў.

Пытанне аб далейшым замацаванні федэральнага будаўніцтва Савецкай федэрацыі пастаўлена ясна і проста, і можна спадзявацца, што яно будзе вырашана ў недалёкай будучыне.

Рудольф Корнфельд.

насьць. Беларускі ксёндз і беларускі атэіст выхадзілі разам. Дзунг у іх быў адзін — усё для нацыяналізму.

Па гэтай дарозе яны шлі разам усё гады царскай рэакцыі да самай Рэвалюцыі 1917 г. Гэтая аднасць беларусаў усіх напрамкаў вытварыла сярод беларускіх груп ідэалогію нейкага туманнага беларускага мэсыянізму. Праз прызму няяснай рамантычнасці глядзелі беларусы ў далечы сваёй будучыні. Вышняя рэвалюцыйнасць пераплаўлялася ў нейкі туман, з гэтага туману пачалі выяўляцца пэўныя формы толькі пасля рэвалюцыі 1917 г., а галоўным чынам, пасля Акцёрскага перавароту. Сярод беларусаў пачаўся раскол. Пачаліся рэзкія раздзелы на партыі і групы. Характэрна тое, што гэтыя партыі і групы, якія раней жылі ў згодзе, пачалі між сабою высці энергічны змаганьні, якія часам даходзілі да неваісці, да фізічных учынкаў.

Нарадзілася шмат беларускіх газет розных напрамкаў, пачалі распаўсюджвацца беларускія школы, тэатры, культурна-асветныя гурткі і г. д. Словам, ранейшая рамантычнасць мінула. Пайшла рэалізацыя беларускасці.

З рознымі акупацыямі ў нашым краі шла зыгзагававава і партыйнае клясавы змаганьне, выковываліся розныя ідэалогіі. Зьявілася многаграннасць беларускай думкі ў асобах ле асіцеляў. З аднаго боку прылімавалася: «усё для нацыяналізму», з другога боку — «усё для клясавога і сацыяльнага вызвалення».

Гэтыя два праціваленыя кілі выгартваліся моцна тды, калі паміж Савецкай Федэрацыяй і Польшчай

скончылася вайна, калі вызначыліся граніцы. Зьявіліся дзве Беларусі — Савецкая Беларусь і Закардонная Беларусь. У першай тваралася адарован думка камунізму. У апошняй арудалі авантюрнікі розных калібраў ад дробна-буржуазных нацыяналістаў-незалежнікаў да бандыцкіх арганізацый «бацькі» Балаховіча і злівабудцаў.

Хто з гэтых двух краёў аднаго народу ў сучасны момант бліжэй верху? Чыя ідэалогія пранікае ў масы?

На гэта ёсць вызначаны адказ — факт.

У Савецкай Беларусі, няма што і казаць, што шавіністычныя ідэалогіі ў панства мінулага. Ідэа культурна-будаўніцкай працы, якая ў розных сваіх галінах усё болей і болей злучае ў адно мястове пралетарыят з працоўным сялянствам. Для гэтай работы мабілізуюцца ўсе беларускія палітычныя і культурныя сілы.

У Закардоннай Беларусі ма ўжо таксама дачакаліся таго, што і павінна было быць: клясавы змаганьне пачалося і там. Гэтаму дапамагло прэзмернае стараньне панскага бізнуа. Аб гэтым краснамоўна кажа першая ластавачка-рэвалюцыйная беларуская газета «Вясковы Пралетары» у Горадні.

Нам не вядома тое, ці далей газета будзе выходзіць ці не. Важна тое, што яна зьявілася. Што клясавы змаганьне мае свой адбітак у органе друку. Пачынаецца свядомасць сярод нас.

З усіх буйных этапаў беларускай грамадзянскай думкі можна бачыць, што ідуць ровнымі крывымі сьцежкамі і пунціянкамі, яна, думка, кіруецца да першага свайго руслу — да клясавога змаганьня.

Калісьці іскрачкі рэвалюцыйнай свядомасці цяпер бухаюць вялікім пажарышчам, які абхоплівае цэлыя абшары. На гэтым пажарышчы гартуецца сталёвая кавалда нашай будучыні — нашай культуры.

Ідэі камунізму і інтэрнацыяналізму служаць цяпер муцыводнай зоркай, вакол якой злучаюцца ў адну грамаду ўсе лепшыя беларускія палітычныя і культурныя дзеячы. Гэтымі ідэямі прыцягваюцца масы нашых мес і вёсак.

Узбудавана на аснове гэтых ідэяў, можна з пэўнасцю сказаць, што нашая культура мае багатую будучыню.

Гэтая новая культура, якая, бязумоўна, будзе насіць краёвы характар да і формы, па абліччу, будзе мець пралетарскае рэвалюцыйнае сэрца. Гэтая новая культура пойдзе тым добра ўжо праптопаным шляхам, па якому ступае рэвалюцыя.

З Б.

каў з неба, або як куча плясцінак да грамафона.

Пры блізох стаялі тры вартаўнікі: вусаты воль, пяцігадовы замураваны белавалосы хлопчык і галагудкі невонь. Уся тройка пільна глядзела на быны і аблізвалася. Але жыва-строгія вочы староў умерывала іх апетыты.

Гаспадарскі сын, белавусы, румяны селянін, поркаўся пад старым хамутом, а яго жонка стаяла нагнуўшыся над калёскай і супакойвала плачучага дзіцявенка.

Такі абразок сустраў зьявітажавага пана ў селянскай хаце.

Печ дыміла, і легкае воблачка дыму і пры трохі змягчала рухлівы абрысы хатніх, апрапнутых у шырыя саматканкі.

Высокая чорная постаць пана выслядала, як здань, што во ворах палывецца і заценіць усю хату.

— Дык во, бацюшка, і гаспадыня маі бліны паче і ня думае паміраць, кажа — часу няма.

— Што і да бацюшкі пагалоска пайшла аб маёй смерці? — пачуўся злосьліва-кнівы голас з прыпечка. — Бачыце, васан, усім я вам насаіла: узьяла ды наўмысла выздаравала. Пускайцеся ўсе. Доўбілі мяне хіба прыб'ядзі.

— Ды жыві доўганьня, гаспадыня, усім на радасць і па божаў волі, — казаў поп.

— Ведаю я гэта «усім на радасць», — зноў як-бы голас з печы пачуўся, — гаспадар мой, соль яму ў вочы, на рад — рыхтаваўся да маладой удованькі сватацца пельм ма-

ей смерці. Навестка ня рада — думала сама гаспадарыць у хаце, боя ёй ужо вочы намаззіла. Суседзі таксама да хаўтураў маіх зубы вастрылі. А я на злосьць усім выдара...

Але тут голас яе спыніўся на паўслове, бо ў печы пачаў смаліць ца блін.

Гаспадар павёў пана праз сенцы ў сьвятліцу. Ад сьвежэга жэўтаватага зрубу адвадала смалой. У сьвятліцы было чыста. На ложках, за сланых каларовымі дыванамі, ляжалі груды падшмак. Пад трамай в'селі кажухі, сьвіткі, жаночы вопраткі і дзве пары новых ботаў. Бяля глянцанай аляжанкі стаў новы куфар, маляваны «пад ясець». Дз сьмяны стаў белы сасновы стол, агароджаны з усіх чатырох бакоў лавамі. У купе вісеў адзін маленькі абразок сьвятлога Мікалая, а над сталом красавалася вялікі «панук» з фарбаванай саломы.

Поп зьяў палты і кацялюх і сеў на лаву. Гаспадар, прыбіраючы з вакон гэблі, далеты і іншыя інструменты, апавядаў пана, як ён цэлы год быў заняты будоўляй трыспеня і новага хлеба. Ён усё кіраваў на тое, што яму некалі было езьдзіць у цэраў за дзесяць вёрст.

— А ў сьвяточныя дні? — трывожна завадрона пытаўся поп. — Ці ж ты і ў сьвяточныя дні таксама працаваў?

— У сьвяточныя дні я езьдзіў у горад на кірмаш, або адначываў у хаце.

— Дрэнна, дрэнна... — Ківаю башошка галавой, — забылі вы пра бога, забылі. А бог пазомніў пра сябе, і старая твая чуць не памёрла. Добра, што выздаравала, але гэта бог аб сабе дае значь падалей, каб ведалі.

— Мы з староў, бацюшка, дома молімся, — вратаў селянін сівымі вусамі, — а маладыя жывуць пасвойму. Я ім не асэсар. Яны зусім ня моляцца.

Башошка хацеў злавацца і нават моцна злавацца, але пачуў шэпты кабет у сенцах, і пах пражанай яечні з салам казятаў яго нос. Пры гэтых абставінах душа бацюшкі раздэбрыла і, лагодныя думкі аб смачным абедзе запоўнілі ўсю яго істоту.

Думкі яго пакіраваліся ў сьветлы бок. Гэта толькі часова парохвіяне яго ахаладзел да цэрвы божаў, а ва ўсім гэтым яго сьвятая божаў воля — ён так хоча памуштравачь людзей.

Селянін яму нешта гаварыў аб сваёй гаспадарцы, а ён думаў свае думкі.

— Ды мне няма чаго бога гнявіць, у суседняй парахвіі яшчэ гораў, там духоўніка і слушаць ня хочучь.

Пры гэтым старая гаспадыня палажыла на стол белы, як сьнег, абрус і разам з маладой нявесткай пачалі насіць яду. Чаго-чаго толькі яны не ванеслі: стог бліноў стаяў

пасярод стала, як асэсар, побач блішчела ўсімі колерамі неба і зямлі яечня з салам і кібасой. Які на патэльні выглядалі, як вялікія залатая чырвоны, сала, як растопленае сьрэбра, а кібаса, як румяныя трубочкі. Усё гэта сьпывала, свігала на патэльні па розныя лады. Сьмр быў парэзаны на вялікія чатырохкантовыя кавалкі, масла — цэлая міска, хлеба — вялікая булка.

— «Благадаць божаў», — думаў башошка, — ня глядзіць на грахі, бог ня крыўдзіць рунных гаспадароў. Вялікая дабрата, божаў... Вось да такога сытнага абедна ня шкодзіла б і чарачка. Ці дагадаецца толькі мужык?

Гаспадыні усё насілі і насілі на стол. Бадай чамавек дваццаць можна было б накарміць гэтым абедам.

Башошка вукратка ўглядаўся, ці не ясе хто пляжкі в сталу, але пляжкі ня відаць было... Гэта напусціла на яго маленькую тугу.

— Вялікі таемнасці твае, го спадаі, — думаў бацюшка, — ці ж гарэлі ня будзе да такога смачнага абедна? Мужык хіпер: хоча перад духоўнікам пафарсіць сваёй пьварозасць.

Селі абедань. Абедані ў сьвятліцы толькі мужычны: бацюшка і гаспадар з сынам і фурман. Кабет з хлапчуком елі ў староў хаце. Не спадзеўна апынулася на стала і пляжка гарэлі.

апетытам. Новая драўляная лыжка глуха стукалася аб талеркі. Гаспадар падсоўваў яму найлепшыя кавалкі і частаваў бацюшку шчыра ад усёй душы.

А пату чамусьці звавалася пасля пятай чаргі, што гаспадар пры сваіх салодкіх упрашываньнях думав:

— Давіся, поп, скула табе ў лоб, трасца табе ў бок! Што ты мяне аб'ядэш, гультай?

Яму здавалася, што малады гаспадарскі сын, які моўчкі чвакаў, злосна на яго спадлобу глядзіць.

Гэтыя падаронны думкі духоўніка яшчэ болей навязчылі яго апетыт. «Крыстаў, пакуль даюць, а то потым будзе позна» — угаварываў ён сам сабе і еў так рунна, што ажэ срыбны крыж на грудзех хадаром хадзіў, нібы таксама жваў.

Расчыравалася бацюшка, палыцы блішчелі ад тлустасці і, забыўшыся, чвакаў галасней за ўсіх. Ад выпітай гарэлі настрой у яго часта мяняўся і ў канцы на яго твары распаўзлася тлустая ўсьмешка ўздаволенасці, лагоднасці і прыхільнасці да старога селяніна.

І бацюшка як-бы сам з сабою гаварыць пачаў:

— Галодны перастаў хадзіць у цэраў — бо галоды, сыты — бо сьмт. Так дзеля каго-ж, ойча нябесны, прадназначы дом твоў?

— Для гудатаў і дурнаў, — адказаў коратка гаспадарскі сын. Стары селянін бліснуў на сына злоськімі вачыма.

З. Бядуля.

